Islamic Economics Doctrines ISSN Online: 2783- 4069

The Impact of the Single Beneficiary Performance Indicator on the Ratio of Non-Performing Bank Loans

Amir Hosein Abedini [1], Behzad Babazadeh Khorasani[2] ✉

1. M.A. Student, Department of Economics, Razavi University of Islamic Sciences, Mashhad, Iran. Email: a.h.a3376@gmail.com
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Economics, Razavi University of Islamic Sciences, Mashhad, Iran. Email: babazadeh@razavi.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Received: 7 December 2023
Received in revised form: 20 April 2024
Accepted: 4 April 2025
Available online: 19 April 2025

Keywords
Non-performing loan ratio, bank, single beneficiary.

Abstract

Dual shareholders refer to commercial entities whose portfolios simultaneously include both bank loans and bank equity shares. This study investigates the relationship between bank efficiency and the proportion of shares held by a single beneficiary of the bank. The issue gains significance when certain private banks utilize low-cost banking resources to finance their affiliated enterprises, thereby disrupting the country's monetary and banking systems and causing detrimental macroeconomic effects, including inflation. Following a review of comparable studies in Iran and globally, we analyzed relevant variables within Iran's economy. Using the Chow, Breusch-Pagan, and Hausman tests, we identified the appropriate estimation method. Our findings indicate statistically significant effects for the variables of bank size and economic growth. Additionally, we observed a significant positive relationship between the ratio of non-performing loans (NPL) and both annual inflation rates and annual bank loan interest rates. Conversely, significant negative relationships were identified for bank capital, inefficiency, return on bank assets, and the ratio of single beneficiary shares to total shares.

Cite this article: Abedini, A., H.; Babazadeh Khorasani, B. (2025). The Impact of the Single Beneficiary Performance Indicator on the Ratio of Non-Performing Bank Loans, 1(2), *Islamic Economics Doctrines*, 91-120.
https://doi.org/10.30513/ied.2025.5699.1221

© The Author(s). Publisher: Razavi University of Islamic Sciences.

آموزه‌های اقتصاد اسلامی
ISSN Online: 2783- 4069

اثر شاخص عملکردی ذی‌نفع واحد بر نسبت مطالبات معوّق بانکی

امیرحسین عابدینی[۱]، بهزاد بابازاده خراسانی[۲] ✉

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مشهد، ایران. رایانامه: a.h.a3376@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه اقتصاد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مشهد، ایران. رایانامه: babazadeh@razavi.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۲/۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱/۱۵

تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۴/۱/۳۰

کلیدواژه‌ها

نسبت مطالبات معوّق بانکی، بانک، ذی‌نفع واحد.

چکیده

سهام‌داران دوگانه به شرکت‌هایی تجاری گفته می‌شود که پرتفوی آن‌ها شامل وام و اوراق سهام بانک‌ها به صورت هم‌زمان باشد. در این پژوهش به دنبال یافتن رابطهٔ بین کارایی بانک‌ها و میزان سهام در اختیار ذی‌نفع واحد آن بانک است. مسئله آنجا اهمیت می‌یابد که برخی بانک‌های خصوصی از منابع ارزان بانک در جهت تأمین سرمایه بنگاه‌های خود استفاده می‌کنند و باعث بر هم خوردن نظام پولی و بانکی کشور و آثار مخرب اقتصاد کلان ازجمله آثار تورمی و... می‌شوند. در این پژوهش پس از بررسی پژوهش‌های مشابه در ایران و جهان، به بررسی برخی متغیرهای مرتبط با این مسئله در اقتصاد ایران پرداخته‌ایم. با انجام آزمون چاو، بروش پاگان و هاسمن، روش تخمین مناسب را شناسایی کرده و در نهایت یافته‌ایم که متغیرهای اندازهٔ بانک و رشد اقتصادی تفاوت معناداری دارند. همچنین نرخ تورم سالانه و نرخ سود سالانهٔ وام بانکی رابطهٔ معنادار مثبتی با نسبت مطالبات معوّق بانکی دارد و برای متغیرهای سرمایهٔ بانکی، ناکارایی، بازده دارایی بانک و نسبت سهام ذی‌نفع واحد به کل سهام رابطهٔ معنادار منفی شناسایی گردید.

استناد: عابدینی، امیرحسین؛ بابازاده خراسانی، بهزاد. (۱۴۰۴). اثر شاخص عملکردی ذی نفع واحد بر نسبت مطالبات معوّق بانکی، آموزه‌های اقتصاد اسلامی، ۱۰(۲)، ۹۱-۱۲۰.

https://doi.org/10.30513/ied.2025.5699.1221

ناشر: دانشگاه علوم اسلامی رضوی.

© نویسندگان.

مقدمه

سهام‌داران دوگانه[1] به شرکت‌هایی تجاری گفته می‌شود که پرتفوی آن‌ها شامل وام و اوراق سهام بانک‌ها به صورت هم‌زمان باشد. مسئله این است: در این‌گونه موارد که بنگاه میزان قابل‌توجهی از سهام بانک را در اختیار دارد، آیا بین کارایی بانک و میزان سهام بانکی در دست بنگاه رابطه‌ای وجود دارد یا خیر. در برخی بانک‌ها، سهام‌داران عمده، بانک را به محل تأمین منابع برای شرکت‌های گروه خود تبدیل کرده‌اند. اگرچه تعدد سهام‌داران خرد نیز با دشواری‌هایی از نظر اتخاذ تصمیم، افزایش سرمایه و... مواجه است، تمرکز بی‌رویه و بدون انجام بررسی‌های لازم از حیث اهلیت سهام‌داران عمده نیز می‌تواند زمینهٔ سوءاستفاده را فراهم نماید. ضمن این‌که به دلیل شکل‌گیری قدرت ناشی از کنترل بانک، امکان نظارت مؤثر برای جلوگیری از هدر رفتن منابع و رعایت کلیهٔ حقوق ذی‌نفعان میسّر نیست.

اطلاعات موجود حاکی از آن است که بسیاری از نهادها، شرکت‌ها یا گروه‌های صنعتی بزرگ، عملاً مالک یک بانک هستند و به احتمال زیاد، اغلب تسهیلات اعطایی این بانک‌ها به شرکت‌های زیرمجموعهٔ سهام‌داری عمده تعلق می‌گیرد و به‌موقع به چرخهٔ تسهیلات‌دهی بانک به سایر فعالان اقتصادی بازنمی‌گردد که خود باعث بر هم خوردن نظام پولی و بانکی و به دنبال آن، نظام اقتصادی و نظام تولید می‌شود.

در بخشی از ادبیات حقوقی تحت عنوان «حاکمیت شرکتی»[2] و «تعارض منافع»[3] به بانکداری بنگاه‌ها نیز اشاره شده است، اما از آثار و تبعات آن بحثی به عمل نیامده. در این متون، به ارائهٔ راه‌حل‌هایی برای این مسئله از منظر حقوق اقتصادی، ازجمله ارائهٔ شیوه‌نامه‌های حاکمیت شرکتی متعدد برای کاهش تعارض منافع سهام‌داران و گیرندگان تسهیلات پرداخته شده است.

از طرفی در کشور، شاهد رشد روزافزون بانکداری بنگاه‌ها از طریق خرید سهام بانک‌ها یا تأسیس بانک با سرمایهٔ اولیه و بهره‌کشی از این رانت مالی بزرگ هستیم. همان‌طور که قبلاً اشاره شد، بسیاری از نهادها، شرکت‌ها یا گروه‌های صنعتی بزرگ، عملاً مالک یک بانک هستند و به احتمال زیاد، اغلب تسهیلات اعطایی این بانک‌ها به شرکت‌های زیرمجموعهٔ سهام‌داری عمده تعلق می‌گیرد و به‌موقع به چرخهٔ تسهیلات‌دهی بانک به سایر فعالان اقتصادی بازنمی‌گردد که خود باعث بر هم خوردن نظام پولی و بانکی و به دنبال آن نظام اقتصادی و نظام تولید می‌شود. در ادبیات موجود اقتصادی فارسی

1. Dual Holders

2. Corporate Governance

3. Conflict of interest

خلأ بزرگی در این زمینه احساس می‌شود و عملاً اقتصاددانان فارسی‌زبان به بررسی و ارائهٔ راه‌حل برای این مسئله نپرداخته‌اند و همین خلأ موجود، باعث سوءاستفادهٔ برخی افراد حقیقی و حقوقی از فضای فعلی شده است و عملاً به تأسیس بانک، خلق بی‌رویهٔ پول، امهال بدهی و... اقدام کرده‌اند. از سوی دیگر، ادبیات بین‌المللی اقتصادی نیز به اثبات رابطهٔ بین میزان سهام بانک در دست بنگاه‌های مذکور و میزان تسهیلات دریافتی آن صنایع و بنگاه‌ها پرداخته‌اند. با توجه به شرایط خاص و حساس کنونی اقتصاد ایران، این نیاز احساس می‌شود تا به بررسی رابطهٔ سهام‌داری بنگاه‌ها در بانک‌ها و میزان کارایی آن بانک‌ها پرداخته شود و سپس آثار و تبعات آن بررسی گردد و همچنین راه‌حل‌های پیشنهادی جهت رفع این معضل ارائه شود. در صورت اجرایی شدن راه‌حل‌های پیشنهادی امید است طی دوره‌ای کوتاه‌مدت، با توجه به تخصیص مناسب منابع بانکی به دور از رانت و تعارض منافع، رشد صنعت و رشد اقتصادی و همچنین افزایش تولید ملی، ارزش پول ملی و... را شاهد باشیم.

در جدول زیر برخی بانک‌ها و سهام‌داران عمدهٔ آن‌ها گزارش شده است:

نام بانک	سهام‌داران عمده
سینا	بنیاد مستضعفان و شرکت‌های وابسته
سامان	صندوق بازنشستگی مس ایران و مؤسسهٔ صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد
سرمایه	صندوق ذخیرهٔ فرهنگیان
اقتصاد نوین	صنایع بهشهر و سرمایه‌گذاری ساختمان ایران
پارسیان	شرکت سرمایه‌گذاری تدبیر و گروه‌های خودروسازی
آینده	خانوادهٔ انصاری
ایران‌زمین	شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی نفت
کارآفرین	ستاد اجرایی فرمان امام (ره)
پاسارگاد	شرکت پارس آرین
رفاه	سازمان تأمین اجتماعی
شهر	شهرداری‌ها
انصار، قوامین، حکمت ایرانیان، کوثر[۴]	نیروهای مسلح

جدول ۱- سهام‌داران عمدهٔ بانک‌های خصوصی

پس از بررسی بانکداری بنگاه‌ها در ایران از طریق تحلیل داده و اقتصادسنجی به دنبال ارائهٔ راهکار پیشگیری و درمان آن خواهیم بود، به این‌صورت که از طریق بحث دربارهٔ فرایند گزیر

۴. در بانک سپه ادغام شده‌اند.

یـا حل‌وفصـل مالـی بانک‌هـا و ارائـهٔ اهـرم فشـار بـر بانک‌هـا و شـرکت‌های تجـاری، بـرای عـدم اسـتفاده از رانـت مالـی، همچنیـن اجـرای مـادهٔ ۳۳ و ۳۴ و مـادهٔ ۹۳ الـی ۹۸ دسـتورالعمل الزامـات ناظر بـر حاکمیـت شرکتی در بانک‌هـای دولتی (معاونـت امور بانکی، بیمه و شـرکت‌های دولتی) مصـوّب مجمع‌عمومـی بانک‌هـا مبنـی بـر جلوگیـری از تعـارض منافـع افـراد و افشـای اطلاعـات بااهمیـت یـا حتـی اصـلاح مادهٔ ۵ اصـلاح قانـون اجـرای سیاسـت‌های کلی اصل ۴۴ قانـون اساسـی، می‌توانـد به‌عنـوان راهکارهـای اولیـه بررسـی شـود. در قـدم بعـدی، بـه دنبـال ایجـاد راه‌حل‌هـای اجرایـی و ریشـه‌ای‌تر بـرای جلوگیـری از رانـت مالـی و پایـش نظـام بانکـی خواهیـم بـود.

پیشینهٔ پژوهش

در سـال‌های اخیـر آمـار و اسـناد زیـادی مبنـی بـر اعطـای تسـهیلات بانک‌هـا بـه کارمنـدان خـود یـا شـرکت‌های تابعـهٔ خـود بـه گـوش می‌رسـد و ایـن اخبـار سـؤالات بسـیار زیـادی درمـورد بانک‌هـای خصوصـی و حتـی دولتـی بـه وجـود آورده اسـت. در ایـن میـان برخـی ترجمان‌هـا، شـرکت‌ها و افـراد بـرای تأسـیس بانک‌هـای خصوصـی اقـدام کرده‌انـد و از محـل منابـع ایـن بانک‌هـا، تأمیـن مالـی پـروژه‌هـای خـود، خریـد مسـتقلات، منجمـد کـردن پـول در مسـکن و... را انجـام می‌دهنـد و همچنیـن در مواردی بـه خلـق پـول بی‌رویـه و برداشـت بیـش از سـقف معیّـن از بانـک مرکـزی دسـت زده‌انـد[۵]. حـال مـا درصـدد پاسـخ بـه بخشـی از سـؤالات درمـورد عملکـرد بانک‌هـا برآمدیـم تـا بـه بررسـی بانکـداری بنگاه‌هـا (بانک‌هایـی کـه توسـط یـک یـا چنـد ذی‌نفـع واحـد تشـکیل می‌شـوند) و تأثیـر آن بـر اقتصـاد بپردازیـم. ادبیـات ایـن پژوهـش بـه دو دستهٔ پژوهش‌هـای انگلیسـی و پژوهش‌هـای فارسـی تقسـیم می‌شـوند کـه در پژوهش‌هـای انگلیسـی نتایـج بـه صـورت دو دستهٔ نتایـج مثبـت و منفـی بیان‌شـده‌اند و هرکـدام از مقـالات در پـی اثبـات ایـن نتایـج بـا توجـه بـه داده‌هـای موجـود خـود برآمده‌انـد.

در پژوهـش حسـین و همـکاران (۲۰۲۰)[۶] بـا اسـتفاده از نسـبت مطالبـات معوّق بانکـی بـه کل مطالبـات[۷]، نـرخ رشـد اعتبـاری، سـرمایهٔ بانکـی، رشـد اقتصـادی، نسـبت سـهم درآمـد بـدون بهـره بـه کل درآمـد، نسـبت

۵ . مصاحبـه بـا علـی بهـادری جهرمـی، سـخنگوی دولـت: خلـق پـول بی‌رویـه برخـی بانک‌هـای خصوصـی از علـل تـورم اسـت. https://irna.ir/xjMxJH.

6. Mosharrof Hosen, Mohammed Yaw Broni, and Mohammad Nazim Uddin, "What Bank Specific and Macroeconomic Elements Influence Non-Performing Loans in Bangladesh? Evidence from Conventional and Islamic Banks," Green Finance 2, no. 2 (2020), p. 212-26: p. 212-26.

7. NPL

وام به سپرده، نسبت ناکارآمدی و اندازه بانک و تخمین رگرسیون خطی بیست و شش بانک متعارف و چهار بانک اسلامی در بنگلادش بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ نتیجه گرفته شده است که ناکارآمدی، تأثیر مثبتی بر افزایش نسبت مطالبات معوّق دارد و همچنین مشخص شده که بانک‌های اسلامی نسبت به بانک‌های متعارف از نسبت مطالبات معوّق کمتری برخوردار هستند. همچنین رابطهٔ مثبت و کمی بین سرمایه‌گذاری، رشد اقتصادی و اندازهٔ بانک نسبت به افزایش نسبت مطالبات معوّق مشاهده شده است. از سوی دیگر، رشد سرمایه و تنوع‌بخشی بانک‌ها (سهم درآمد بدون بهره تقسیم‌بر درآمد کل) رابطهٔ منفی با افزایش نسبت مطالبات معوّق نشان می‌دهد. در پژوهش مذکور به بررسی رابطهٔ نسبت مطالبات معوّق بانکی در بانک‌های کشور بنگلادش پرداخته است. مشخص است که در کشور ما بانکداری بدون ربا در جریان است و بانک‌های متعارف جایگاهی ندارند. از سوی دیگر به مقایسهٔ این نسبت بین بانک‌های متعارف و بانک‌های اسلامی کشور بنگلادش و شناسایی عوامل مؤثر بر میزان مطالبات بانکی پرداخته است و کاهش نسبت مطالبات معوّق به کل تسهیلات را مساوی کارآمدی بانک معرفی می‌کند.

در پژوهش آقای جیانگ (۲۰۱۰)[8] تجزیه‌وتحلیل جامعی از پدیدهٔ جدید، فزاینده و بسیار مهم دارندگان دوگانهٔ سهام و وام[9] ارائه می‌دهد. تحلیل این پژوهش بر اساس رگرسیون دومرحله‌ای و بر مبنای داده‌های گسترش، میزان سهام بانک‌های غیرمتعارف، میزان سهام عمدهٔ بانک‌های غیرمتعارف، سهام‌داران دوگانهٔ بانک‌های غیرمتعارف، نگهدارندگان دوگانهٔ بانک‌های متعارف، میزان کل تسهیلات، میزان تسهیلات ازدست‌رفته، میزان تسهیلات دریافت‌شده، دارایی، لگاریتم دارایی بانک و... انجام‌گرفته است. نویسنده معتقد است حضور دارندگان دوگانهٔ سهام و وام در بانک‌ها، فرصتی منحصربه‌فرد برای ارزیابی میزان تضاد منافع آنان خواهد بود. در این پژوهش نشان داده شده است که وام‌های سندیکایی با مشارکت دارندگان دوگانهٔ ۱۸ الی ۳۲ درصد، کمتر از وام‌های بدون مشارکت آن‌هاست. همچنین با بررسی‌های بیشتر مشخص شد افق سرمایه‌گذاری دارندگان دوگانه، تغییرات در کیفیت اعتبار وام‌گیرندگان و همسویی انگیزشی بین سهام‌داران و اعتبارگیرندگان، نقش بسیار مهمی در کاهش بازده وام برای بانک دارد. بدین ترتیب مشخص می‌شود وجود افرادی که دارای سهام عمده

8. Wei Jiang, Kai Li, and Pei Shao, "When Shareholders Are Creditors: Effects of the Simultaneous Holding of Equity and Debt by Non-Commercial Banking Institutions," The Review of Financial Studies 23, no. 10 (October 01, 2010), p. 3595-3637: p. 3595-3637, doi:10.1093/rfs/hhq056.

9. Dual holders

در بانک‌ها و همچنین وام در همان بانک‌ها باشند، باعث ناکارآمدی بانک می‌شود و به دلیل آن‌که بنگاه‌ها به دنبال حداکثرسازی سودآوری بنگاه خود هستند، با اعمال‌نفوذ در هیئت‌مدیرهٔ بانک باعث تغییر رویه‌های بانک در اعتبار و تسهیلات‌دهی به نفع بنگاه خود می‌شوند.

از سوی دیگر، برخی معتقد هستند ارتباط بانک با بنگاه‌ها به‌عنوان سهام‌دار و وام‌گیرنده باعث بهبود کارآمدی بانک و نظام پولی می‌شود. به همین منظور در پژوهش بوئینی و تاتیان (۲۰۲۱)[10] با محاسبهٔ شاخص‌های مختلف، ازجمله شاخص‌های نظارت مالی، شاخص‌های رشد، مانند شاخص رشد توبین[11] و شاخص کیفیت حاکمیت خارج از بانک و مقایسهٔ این شاخص برای بانک‌های دارای دارندگان دوگانه و غیر دارندگان دوگانه نشان داده شده است که بانک‌های دارای دارندگان دوگانه (دارندگان سهام و بدهی بانکی به صورت هم‌زمان)، ریسک کمتر و عملکرد بهتری دارند. همچنین با استفاده از داده‌های بحران مالی ۲۰۰۷-۲۰۰۹ به مثابهٔ آزمایشی شبه‌طبیعی، نشان داده شده است که حضور دارندگان دوگانه، سرمایه‌گذاری پرخطر و انتخاب پرتفوی تجاری پرخطر را کاهش می‌دهد. از طرف دیگر، نفوذ دارندگان دوگانه در بانک‌های غیرشفاف بیشتر است که سازوکار انتقال این بانک‌ها از حالت غیرشفاف به شفاف را نشان می‌دهد. این سازوکار شامل کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش تعارض بدهکاران و سهام‌داران است. این پژوهش ازجمله پژوهش‌های مثبت‌اندیش در رابطه با پدیدهٔ دارندگان دوگانه است و در پی اثبات این ادعا برآمده است، اما مهم‌ترین ایراد آن، دخیل نبودن میزان سهام در دسترس سهام‌داران عمده در فرمول کشف‌شده در پژوهش است، در حالی که این متغیر از اهمیت بسیاری برخوردار است.

بررسی آثار اِعمال قدرت سهام‌داران بر وام‌دهی بانک‌ها و کارایی آن‌ها، در پژوهش وانگ و همکاران (۲۰۲۰)[12] با استفاده از یک مدل پانل پویا و داده‌های میزان سرمایه‌گذاری دارندگان دوگانه، میزان سرمایه‌گذاری بانک، میزان سرمایهٔ بانکی و... بررسی می‌شود. بدین‌صورت که به دنبال پاسخ این سؤال است که چگونه سهام‌دار دارای حق رأی در هیئت‌مدیرهٔ بانک‌ها می‌تواند بر بهبود کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در بازار سرمایه چین اثرگذار باشد. این پژوهش نشان می‌دهد که مالکیت بانک، کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها را به وسیلهٔ کاهش سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد یا کمترازحد و

10. Stefano Bonini and Ali Taatian, "Dual Holding and Bank Risk," Available at SSRN 3815293, 2021.

11. Tobin Q ratio

12. Hongjian Wang et al., "How Does Bank Ownership Affect Firm Investment? Evidence from China," Journal of Banking & Finance 113 (April 01, 2020), p. 105741: p. 105741, doi:10.1016/j.jbankfin.2020.105741.

با بهبود حساسیت سرمایه‌گذاری افزایش می‌دهد. همچنین در این پژوهش مشخص شده است که کاهش سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد در شرکت‌ها، ناشی از افزایش حاکمیت شرکتی است (کانال‌های افشاگری). حاکمیت شرکتی بهتر در شرکت‌های هلدینگ بانکی، باعث کاهش نگهداری وجه نقد شرکت و کنترل سلب مالکیت سهام‌داران شده است. علاوه بر این، مشخص شده است که ارتباط بانک و شرکت با کاهش محدودیت‌های مالی (کانال‌های تأمین مالی)، از طریق افزایش وام‌های بانکی و کاهش حساسیت جریان نگهداری وجه نقد، کمبود سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. این پژوهش به بررسی و اثبات آثار مثبت سهام‌داری شرکت‌ها در بانک‌ها می‌پردازد.

از دیگر مشکلات تصاحب عمدهٔ سهام یک بانک توسط ذی‌نفع واحد می‌توان فسادها و تبعیض‌های ناشی از اعمال قدرت در هیئت‌مدیره و رویه‌های اجرایی را برشمرد که در پژوهش لو و همکاران (۲۰۱۱)[13] با استفاده از مدل رگرسیونی حاصل از داده‌های نام بانک، میزان سهام بانکی، بازده دارایی[14]، نسبت کل بدهی‌های بانک به کل دارایی‌های آن، رشد دارایی، اندازهٔ بانک، سن بانک، نسبت سهام بزرگ‌ترین سهام‌دار به کل سهام بانک و...، به بررسی رویهٔ رایج مالکیت بانک در بازارهای نوظهور می‌پردازد و در پی پاسخ این سؤال است که چگونه مالکیت بانک بر عملکرد شرکت از طریق شرایط اجرایی (پرداخت‌های) شرکت در چین که یک اقتصاد پیشرو و نوظهور است تأثیر می‌گذارد. علاوه بر عوامل مشترک شناخته‌شدهٔ این شرایط، در این پژوهش رابطهٔ مثبت قابل‌توجه بین مالکیت بانکی سهام شرکت و شرایط اجرایی یافت شده است. تحلیل‌های بیشتر نشان می‌دهد که سطح بالاتر شرایط اجرایی به کارایی عملیاتی شرکت آسیب می‌زند. همچنین یافت شد که سود بانک رابطهٔ مثبتی با نرخ بهرهٔ پرداخت‌شده توسط شرکت‌ها دارد. همین‌طور شواهدی وجود دارد مبنی بر این‌که تضاد منافعی که بانک‌ها به‌عنوان وام‌دهندگان و سهام‌داران در بازارهای نوظهور با آن مواجه هستند، بانک‌ها را وادار می‌کند تا اگر نگران امنیت وام‌های خود هستند یا قصد دارند فرایند بهتری برای وام‌های خود در نظر بگیرند، باید نظارت کمتری اعمال کنند. همچنین نتایج این پژوهش فرایند خاصی را نشان می‌دهد که از طریق آن مالکیت بانک بر تصمیمات و عملکرد شرکت تأثیر می‌گذارد. این پژوهش به بیان آثار سهام‌داری و بدهکاری شرکت‌ها به بانک‌ها در زمان واحد می‌پردازد.

---

13. Wei Luo, Yi Zhang, and Ning Zhu, "Bank Ownership and Executive Perquisites: New Evidence from an Emerging Market," Corporate Finance and Governance in Emerging Markets 17, no. 2 (April 01, 2011), p. 352-70: p. 352-70, doi:10.1016/j.jcorpfin.2010.09.010.

14. ROA یا Return On Assets

در پژوهشی با عنوان تفاوت مطالبات غیرجاری بر عملکرد بانک‌ها به تفکیک خصوصی و دولتی (۱۳۹۵)[۱۵] با استفاده از تحلیل رگرسیونی داده‌های نسبت مطالبات معوّق به تسهیلات، ماندهٔ تسهیلات به حقوق صاحبان سهام[۱۶]، نسبت سپرده‌های هزینه‌زا به کل سپرده‌ها[۱۷]، دارایی نقد بانک به کل دارایی‌های بانک[۱۸]، درآمد غیربهره‌ای به کل دارایی[۱۹]، سود خالص[۲۰] به دارایی و لگاریتم ارزش دارایی، به بیان آثار افزایش مطالبات معوّق بانکی در ایران پرداخته است و از آن موارد، قفل شدن نقدینگی بانک‌ها و استقراض از بانک مرکزی و افزایش نرخ بهرهٔ بین‌بانکی (در مقطعی حدود ۲۸ درصد) و نیز افزایش اضافه‌برداشت از بانک مرکزی (در مقطعی حدود ۳۶ درصد) را می‌توان نام برد. در این پژوهش حدود ۲۶ بانک خصوصی و دولتی در بازهٔ ۶ ساله (۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳) بررسی شده‌اند و در نهایت، نتایج زیر به دست آمده است: مطالبات سررسید گذشته رابطهٔ منفی و معناداری با سودآوری بانک‌ها دارند؛ بنابراین کاهش مطالبات سررسید گذشته و به‌نوعی آسیب‌شناسی معوقات بانکی می‌تواند منجر به افزایش کارایی در بانک‌ها شود؛ همچنین مشخص گردید که اثر درآمدهای غیربهره‌ای در بانک‌های خصوصی بر سودآوری معنی‌دار است و این مطلب مشخص می‌نماید که این بانک‌ها نقش بیشتری در فعالیت‌های غیربانکی دارند؛ همچنین عنصر اندازه در بانک‌های خصوصی و دولتی بر روی عملکرد بی‌معنی است؛ این پژوهش با توجه به آمار و اسناد موجود، مقایسهٔ جالبی از بانک‌های خصوصی و دولتی و عملکرد هر یک در مقایسه با دیگری انجام می‌دهد؛ در این پژوهش مشخص شد بانک‌های خصوصی فعالیت بیشتری در زمینه‌های غیربانکی دارند و همین افزایش فعالیت در زمینهٔ غیربانکی می‌تواند موجب به وجود آمدن آثار و تبعات ناشی از این امر باشد.

سایر پژوهش‌های مرتبط با این حوزه، نظیر «تحلیلی بر رویکرد ترازنامه‌ای (بنگاه بانک) در ایجاد مطالبات غیرجاری بانک‌ها»[۲۱] و «اثر مطالبات غیرجاری بر عملکرد مالی بانک‌ها در نظام بانکی

۱۵. خانی، حمیدرضا دیده، «تفاوت نقش مطالبات غیرجاری بر عملکرد بانک‌ها به تفکیک خصوصی و دولتی» (رسالهٔ کارشناسی ارشد).

16. CAPR

17. DPO

18. LIQ

19. NI

20. ROA

۲۱. سید محمود علوی و سوده صابریان رنجبر، «تحلیلی بر رویکرد ترازنامه ای (بنگاه بانک) در ایجاد مطالبات غیرجاری بانک‌ها»، پژوهش های پولی ـ بانکی، سال دوم، شمارهٔ ۳، ۱۳۸۹ش، ص۱۱۵-۰.

ایران»[۲۲] بر عوامل مؤثر بر ایجاد مطالبات غیرجاری بانکی و تأثیر آن بر عملکرد بانک‌ها پرداخته‌اند که این نتایج حاکی از وجود رابطهٔ مثبت معنادار بین آن دو است.

در پژوهش‌های فارسی در این حوزه، تاکنون کسی به بررسی آثار بانکداری بنگاه‌ها یا بررسی کارایی بانک‌ها خصوصی نپرداخته است و ما به اشاره‌ای اجمالی به مرتبط‌ترین پژوهش‌های فارسی این امر بسنده کردیم.

معرفی داده‌های پژوهش

نسبت مطالبات غیرجاری[۲۳]

نسبت مطالبات غیرجاری یک وام بانکی است که مشمول تأخیر بازپرداخت می‌شود یا بعید است که وام‌گیرنده آن را به طور کامل بازپرداخت کند. وام‌های غیرجاری یک چالش بزرگ برای بخش بانکی است، چراکه باعث کاهش سودآوری می‌شود[۲۴].

سرمایهٔ بانکی[۲۵]

متغیر سرمایهٔ بانکی را نسبت کل سرمایه به کل دارایی همان‌طور که در مطالعهٔ کلاین (۲۰۱۳)[۲۶]، لوئیزیس و همکاران (۲۰۱۲)[۲۷] و ماکیت (۲۰۱۲)[۲۸] نیز ذکر شده در نظر می‌گیریم.

رشد اقتصادی[۲۹]

رشد اقتصادی را می‌توان به معنای افزایش ارزش کالاها و خدمات تنظیم‌شده با تورم در طول زمان

---

۲۲. کردبچه، حمید و راغفر، حسین و سرگزی، نسرین «اثر مطالبات غیرجاری بر عملکرد مالی بانک‌ها در نظام بانکی ایران»، سیاست گذاری پیشرفت اقتصادی، سال پنجم، ۱۳۹۶، ص۱۰۷-۲۸.

23. Non-performing Loans

24. haind, "Định Nghĩa Khoản Vay Không Hiệu Quả NPL," What is NPL?, (n.d.).

25. Bank capitalization

26. Nir Klein, Non-Performing Loans in CESEE: Determinants and Impact on Macroeconomic Performance (International Monetary Fund, 2013).

27. Dimitrios P Louzis, Angelos T Vouldis, and Vasilios L Metaxas, "Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios," Journal of Banking & Finance 36, no. 4 (2012), p. 1012-27: p. 1012-27.

28. Fatih Macit, "Bank Specific and Macroeconomic Determinants of Profitability: Evidence from Participation Banks in Turkey," Economics Bulletin 32, no. 1 (2012), p. 586-95: p. 586-95.

29. Economic Growth

تعریف کرد. در این پژوهش ما رشد اقتصادی را با محاسبه تولید ناخالص ملی تقسیم بر کل جمعیت به صورت تولید ناخالص داخلی[۳۰] سرانه نشان داده‌ایم.

ناکارایی[۳۱]

ناکارایی به نسبت هزینه‌های عملیاتی مانند هزینه‌های اجرایی (حقوق کارکنان، هزینه‌های ناشی از ادوات اداری و ساختمان‌ها و...) به کل درآمد بانک در سال اشاره دارد. در هر حال ما کارایی عملیاتی را از تقسیم هزینه‌های اداری و عمومی بر کل دارایی بانکی به دست آوردیم. مطابق نظر کومار و همکاران (۲۰۱۸)[۳۲]، لی و همکاران (۲۰۱۹)[۳۳]، لوئیزیس و همکاران (۲۰۱۲)[۳۴] و پودپیرا و ویل (۲۰۰۸)[۳۵].

اندازهٔ بانک[۳۶]

اندازهٔ بانک با تعداد شعب فعال بانک یا سهم آن بانک از بازار وام‌های کشور محاسبه می‌شود[۳۷,۳۸]. در هر حال در این پژوهش اندازهٔ بانک را با استفاده از نسبت کل وام‌های اعطایی بانک به کل وام‌های اعطایی کشور محاسبه کرده‌ایم.

نرخ وام بانکی[۳۹]

نرخ وام بانکی در واقع منفعتی است که بانک وام‌دهنده، در ازای قرض دادن پول از قرض‌گیرنده

30. Growth of the Global Gross Domestic Product (GDP)

31. Inefficiency

32. Ronald Ravinesh Kumar et al., "Determinants of Non-Performing Loans in Banking Sector in Small Developing Island States: A Study of Fiji," Accounting Research Journal, 2018.

33. Yok Yong Lee et al., "Non-Performing Loans in European Union: Country Governance Dimensions," Journal of Financial Economic Policy 12, no. 2 (2020), p. 209-26: p. 209-26.

34. Louzis, Vouldis, and Metaxas, "Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios."

35. Jiří Podpiera and Laurent Weill, "Bad Luck or Bad Management? Emerging Banking Market Experience," Journal of Financial Stability 4, no. 2 (2008), p. 135-48: p. 135-48.

36. Size

37. JIN-LI HU, Yang Li, and YUNG-HO CHIU, "Ownership and Nonperforming Loans: Evidence from Taiwan's Banks," The Developing Economies 42, no. 3 (2004), p. 405-20: p. 405-20.

38. Vicente Salas and Jesus Saurina, "Credit Risk in Two Institutional Regimes: Spanish Commercial and Savings Banks," Journal of Financial Services Research 22, no. 3 (2002), p. 203: p. 203.

39. Bank Lend Rate

طلب می‌کند. این نرخ برای وام‌های مختلف دارای ارقام مختلف است که معمولاً بانک مرکزی آن را به صورت درصدی و سالیانه اعلام می‌کند. با افزایش میزان نرخ وام بانکی، افراد در ازای دریافت وام از بانک باید درصد بیشتری به‌عنوان نرخ سود وام بانکی به بانک بپردازند و احتمالاً ریسک نکول افزایش می‌یابد[۴۰]. در ایران این نرخ از سوی بانک مرکزی به صورت دستوری اعلام می‌شود و بانک‌های و سایر مؤسسات مالی ملزم به رعایت آن هستند. طبق بررسی‌های انجام‌شده میزان سود تسهیلات بانکی نزدیک به میزان تورم سالیانه بوده است، اما چندین سال است که این نرخ بسیار پایین‌تر از تورم سالیانه است. این‌گونه تعیین نرخ پایین‌تر از نرخ تورم باعث می‌شود تا بانک‌ها سودهای پایین‌تری برای جذب منابع پرداخت کنند و به دلیل اختلاف فاحش سود بانکی و تورم و از بین رفتنِ قدرت خرید با پس‌انداز سرمایه در بانک مشتریان، بازارهای دیگر را برای سرمایه‌گذاری انتخاب می‌کنند و بانک با کمبود منابع برای اعطای تسهیلات روبه‌رو می‌شود و اینجاست که بانک‌ها ترجیح می‌دهند منابع خود را به مشتریان خاص تسهیلات بدهند که این مشتریان خاص خود ریسک نکول را به دلیل عدم اعتبارسنجی مناسب بانک بالا می‌برند. از طرف دیگر، نرخ سودهای بالا برای وام‌های ضروری، درمانی و مصرفی به‌صرفه نیست و افراد را در این‌گونه وام‌ها با مشکل مواجه می‌کند. آن‌ها مجبور به گرفتن تسهیلات با نرخ‌های سرمایه‌گذاری می‌شوند که خود ریسک نکول را بالا می‌برد.

بازده دارایی[۴۱]

بازده دارایی کارایی یک شرکت در خلق سود در ازای میزان دارایی آن را بیان می‌کند؛ یعنی به‌ازای یک دلار دارایی چه میزان سود خالص خلق کرده است. همین‌طور از تقسیم سود خالص سالانهٔ شرکت بر میانگین کل دارایی بانک به دست می‌آید.

نرخ تورم[۴۲]

تورم از منظر علم اقتصاد به افزایش سطح عمومیِ عرضه پول، درآمدهای پولی یا قیمت اشاره دارد. تورم عموماً به معنی افزایش غیرمتناسب سطح عمومی قیمت‌ها است[۴۳].

۴۰. صحت، سعید و شریعت‌پناهی، مجید و مسافری‌راد، فراز، «رابطه بازده دارایی ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ارزش‌افزوده اقتصادی در صنعت بیمه»، مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۳۲، شمارهٔ ۹، ۱۳۹۰، ص۱۲۱-۴۰.

41. Return on asset

42. Inflation

43. The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Inflation,” Encyclopaedia Britannica, n.d.

میزان سهام ذی‌نفع واحد

متغیرهای خاص صنعت بانکداری توصیف‌کنندهٔ شرایط صنعت بانکداری از قبیل تمرکز مالکیت، رقابت و توسعهٔ بازار سرمایه است. گلن (۲۰۱۴)[۴۴]. تمرکز مالکیت در بانک مهم است، زیرا می‌تواند بر توانایی (محدودسازی) مدیران بانک برای هدایت سودآوری بانک‌ها تأثیر داشته باشد و به دنبال منافع شخصی سهام‌داران اصلی (دارای سهام کنترلی) باشند. تمرکز مالکیت بر اساس نظریهٔ نمایندگی قابل توجیه است، زیرا مدیر بر اساس خواست سهام‌دار یا سهام‌داران اصلی رفتار می‌کند و نه همهٔ سهام‌داران. سهام‌داران عمده می‌توانند از طریق نمایندهٔ خود در هیئت‌مدیره، مدیری را انتخاب کند که به نفع خود عمل کند. پیترسون و اولینکا پیترسون (۲۰۱۷) در سال ۲۰۱۷ نشان داد در صورتی که بالای ۷۰ درصد سهام یک بانک مربوط به یک سهام‌دار (ذی‌نفع واحد) باشد، به‌عنوان بانک با تمرکز بالا شناسایی می‌شود و در صورتی که بین ۴۰ تا ۷۰ درصد سهام یک بانک مربوط به یک سهام‌دار باشد، با تمرکز متوسط درصورتی که سهام‌دار عمدهٔ بانک کمتر از ۴۰ درصد سهام را در اختیار داشته باشد، با درجهٔ تمرکز پراکنده شناسایی می‌شوند. بر اساس مفروضات نظریهٔ نمایندگی، مالک (سهام‌دار) به دنبال رسیدن به بیشترین نفع شخصی و مطلوبیت از سود مورد انتظار خود است و مدیر انتخابیِ مالک یا مالکان عمدهٔ شرکت می‌تواند از طریق حداکثر کردن سود شرکت، نفع آن‌ها را تأمین نماید که سهام‌داران می‌توانند به این نکته توجه نمایند[۴۵].

روش پژوهش

در این پژوهش با استفاده از داده‌های موجود سعی شد مناسب‌ترین مدل رگرسیونی برای توضیح رابطهٔ نسبت مطالبات غیرجاری بانکی با میزان سهام و عملکرد آن‌ها طی آزمون‌های مختلف به دست آید و گزارش گردد. سپس به‌منظور بررسی عوامل مؤثر بر نرخ مطالبات غیرجاری بانکی در ایران از مجموعهٔ داده‌های پانل[۴۶] شامل ۱۵ بانک خصوصی در بازهٔ زمانی سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ استفاده کرده‌ایم. در ابتدا قصد داشتیم مشاهدات زیادی در بازهٔ زمانی نسبتاً طولانی‌تری را جمع‌آوری کنیم، اما به دلیل

44. Glenn Growe et al., "The Profitability and Performance Measurement of US Regional Banks Using the Predictive Focus of the 'Fundamental Analysis Research,'" in Advances in Management Accounting (Emerald Group Publishing Limited, 2014), p. 189-237.

۴۵. شاهرضا و دیگران، «رتبه‌بندی عوامل حسابداری و محیطی مؤثر بر سودآوری بانک‌های تجاری»، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴، شمارهٔ ۵۶، ۲۰۲۲، ص۸۹-۱۱۴.

۴۶. داده‌های پانل ترکیبی از مقطع و سری زمانی است.

در دسترس نبودن اطلاعات بانک‌های خصوصی، خصوصاً در بازهٔ سال‌های قبل از ۱۳۹۱ این امر میسر نشد. با استفاده از بانک اطلاعاتی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران[۴۷]، سامانهٔ جامع اطلاع‌رسانی ناشران[۴۸] و بانک اطلاعات سری‌های زمانی اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران[۴۹] اطلاعات موردنیاز خود درمورد متغیرهای اقتصاد کلان و متغیرهای بانکی را جمع‌آوری کرده‌ایم.

برای تحلیل داده‌های خام، ابتدا باید بهترین روش تخمین مدل را بیابیم. بدین منظور ابتدا داده‌ها را با آزمون چاو (آزمون F) می‌آزماییم تا بین روش تخمین با اثرات ثابت و Pooled OLS مورد ترجیح را بیابیم. پس از آن، آزمون بروش‌پاگان را اجرا می‌کنیم تا بین روش تخمین با اثرات متغیر و Pooled OLS روش بهتر را بیابیم. در نهایت نیز آزمون هاسمن را اجرا می‌کنیم تا بین روش تخمین با اثرات ثابت و متغیر بهترین روش را انتخاب کنیم.

طبق آزمون F که روی داده‌های پژوهش انجام دادیم، احتمال آن صفر محاسبه شد و این به آن معناست که روش تخمین با اثرات ثابت نسبت به روش Pooled OLS برتری دارد. همچنین میزان rho به‌دست‌آمده از مدل و نزدیکی آن به ۱ مؤید همین مطلب است.

در آزمون بروش‌پاگان برای احتمال یا Prob مقدار صفر به‌دست‌آمده است که کوچک‌تر از ۰.۰۵ است، پس می‌توان گفت در مقایسه با Pooled OLS روش تخمین اثرات تصادفی مناسب‌تر است.

در نهایت، با توجه به آزمون هاسمن روی داده‌های پژوهش، مقدار احتمال ۰.۰۰۴۶ محاسبه شد، پس فرضیهٔ اولیه رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم تخمین با روش اثرات ثابت بهتر از تخمین با اثرات متغیر است.

در نهایت، با توجه به آزمون‌های انجام‌شده روی داده‌های پژوهش، روش تخمین با اثرات ثابت بهترین روش برای تخمین مدل موردنظر ماست.

---

۴۷. شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، «www.tsetmc.com»، بی‌تا.

۴۸. سازمان بورس و اوراق بهادار، «www.codal.ir سامانه جامع اطلاع رسانی ناشران (کدال)»، بی‌تا.

۴۹. ادارهٔ بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، «www.tsd.cbi.ir بانک اطلاعات سری‌های زمانی اقتصادی»، بی‌تا.

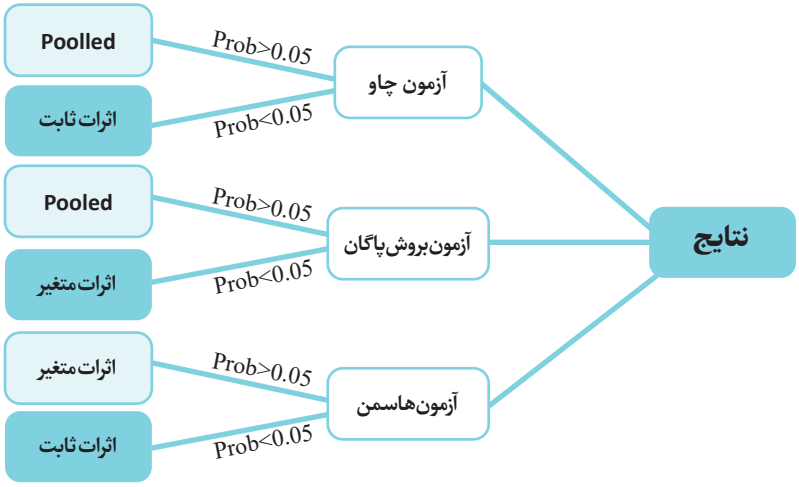

حال به معرفی مدل پایه می‌پردازیم:

مدل مورد استفادهٔ ما در این پژوهش تخمین اثرات ثابت[50] است. این مدل مربوط به زمانی است که با اثرات فردی غیر قابل مشاهده مواجه هستیم و شکل کلی معادله آن نیز به صورت زیر است:

$$y_{it}=\beta_1 x_{it1}+\beta_{2\,xit2}+\ldots+\beta_k x_{itk}+a_i+u_{it}\,,t \\ =1,2,\ldots,T$$

در این پژوهش فرم کلی به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$NPL= \\ f(SB,HD,AB,Reco,SahmAll,BLR,ROA,T,Sahm5)$$

متغیر SB همان‌طور که قبلاً تعریف شد، سرمایهٔ بانکی[51] نسبت کل سرمایه به کل دارایی بانک است.

متغیر HD بیانگر ناکارایی[52] عملیاتی بانک است که از نسبت میزان هزینه‌های بدون بهره به کل دارایی بانک به دست می‌آید.

متغیر AB بیانگر اندازهٔ بانک یا سهم بانک در بازار تسهیلات است که از نسبت میزان کل تسهیلات اعطایی بانک به کل تسهیلات کشور محاسبه می‌شود.

50. Fixed Effect Estimation

51. Bank capitalization

52. Inefficiency

متغیر Reco بیانگر رشد اقتصادی[53] جامعه است که از نسبت تولید ناخالص داخلی واقعی به کل جمعیت کشور که همان سرانهٔ تولید ناخالص داخلی واقعی است به دست می‌آید.

متغیر SahmAll بیانگر مجموع نسبت سهام تمام سهام‌داران دارای سهام بیش از یک درصد سهام بانک به کل سهام بانک مورد نظر است که طبق اطلاعات سازمان بورس و اوراق بهادار اسامی آن‌ها منتشر شده است.

متغیر BLR بیانگر نرخ وام بانکی سالیانه[54] است که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر می‌شود.

متغیر ROA بیانگر بازده دارایی بانک[55] است که از نسبت سود خالص سالانهٔ بانک بر میانگین کل دارایی بانک محاسبه می‌شود.

متغیر T بیانگر نرخ تورم سالانه[56] است که توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران منتشر می‌شود.

متغیر Sahm5 بیانگر مجموع نسبت سهام تمام سهام‌داران دارای سهام بیش از پنج درصد سهام بانک به کل سهام بانک موردنظر که طبق اطلاعات سازمان بورس و اوراق بهادار اسامی آن‌ها منتشر شده است.

حال با توجه به معرفی متغیرها و نتایج آزمون‌های صورت‌گرفته به تعیین فرم کلی مدل بر اساس تخمین با اثرات ثابت می‌پردازیم:

فرم کلی تخمین به صورت زیر به دست می‌آید:

$$NPL=\beta_1 SB +\beta_2 HD+\beta_3 AB+\beta_4 Reco+\beta_5 SahmAll +\beta_6 BLR+\beta_7 ROA+\beta_8 T+\beta_9 Sahm5 +a_i+u_i$$

که اثرات a_i مشاهده‌نشده و u_i نیز جزء خلال آن است.

53. Economic Growth

54. Bank Lend Rate

55. Return on asset

56. Inflation rate

یافته‌ها

در این قسمت تأثیر متغیرهای اقتصادی بر نسبت تسهیلات معوّق بانکی را با استفاده از روش تخمین مدل با اثرات ثابت که در قسمت قبلی مرور شد بررسی و تحلیل می‌کنیم. بدین منظور معادلهٔ تصریح‌شده در بخش قبلی را با استفاده از ۲۳۸۵ دادهٔ در دسترس پژوهش تخمین زده‌ایم و خروجی نرم‌افزار استتا را نیز به صورت زیر گزارش کرده‌ایم.

R-squared			Obs per Group	
Within	08275 .		Min	2
Between	00296 .		Avg	5.5
Overall	01090 .		Max	8

Variables	Coef	Std.Err	t	P
SB	0830488.-	0112372.	7.39-	0.000
HD	3413254.-	12172 .	2.80-	0.007
AB	0243374.	0397068 .	0.61	0.542
Reco	5.17e-10	3.36e-10	1.54	0.129
SahmAll	0261621-	0107254 .	2.44-	0.018
BLR	171571 .	0706882 .	2.43	0.019
ROA	3133769.-	0565419 .	5.54-	0.000
T	0002478 .	0001053.	2.35	0.022
Sahm5	0002044.-	0001219 .	1.68-	0.099
Constant	0393017.-	0376952 .	1.04-	0.302

F test that all u_i=0: F(8.97 = (54 ,13 Prob > F = 0.0000

جدول ۲- تخمین با اثرات ثابت

نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهند که ضریب متغیر سرمایهٔ بانکی، ناکارایی، نسبت سهام سهام‌داران بیش از یک درصد سهام کل بانک، نرخ وام بانکی، بازده دارایی، تورم سالانه، نسبت سهام سهام‌داران بیش از پنج درصد سهام کل بانک معنادار هستند و متغیرهای اندازهٔ بانک و رشد اقتصادی معنادار نیستند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این بخش، با استفاده از تخمین به‌دست‌آمده به بررسی و تفسیر نتایج مدل می‌کنیم.

۱. اثر نسبت سرمایهٔ بانکی بر نسبت مطالبات غیرجاری بانک مشخص و معیّن نیست.[۵۷] این اثر می‌تواند مثبت[۵۸] یا منفی[۵۹] باشد. از نتایج به‌دست‌آمده از داده‌های این پژوهش برمی‌آید که مؤید اثر منفی سرمایهٔ بانکی بر نسبت مطالبات معوّق بانکی باشد. شاید بتوان آن را این‌گونه تفسیر کرد که بانک‌های باکفایت سرمایهٔ (نسبت کل سرمایه به کل دارایی) بالاتر به دلیل داشتن نظام اعتبارسنجی، نظام نظارتی و نظام حقوقی دقیق‌تر نسبت به بانک‌های کوچک، نسبت مطالبات معوّق کمتری دارند.

۲. برای محاسبهٔ ناکارایی[۶۰] بانک‌ها از معیار میزان هزینه‌های بدون بهره به کل دارایی بانک استفاده می‌کنیم؛ یعنی هرچه بانک بازای دارایی خود هزینهٔ بیشتری صرف امور اداری، نیروی انسانی، نظارت و... کند، کارایی بانک کمتر می‌شود، چراکه با کاهش هزینه‌ها کارایی افزایش می‌یابد. اثر هزینه - دارایی بر نسبت مطالبات معوّق هم می‌تواند مثبت یا منفی باشد،[۶۱] بدین‌صورت که راهبرد بانک آن را مشخص می‌کند؛ یعنی اگر بانک با افزایش نظارت نسبت هزینه - دارایی خود را افزایش دهد باعث کاهش نسبت مطالبات معوّق می‌شود، اما اگر افزایش نسبت هزینه - دارایی ناشی از عوامل دیگر، مانند نیرو انسانی یا تبلیغات یا ساختمان و امور رفاهی شود، می‌تواند باعث افزایش نسبت مطالبات معوّق گردد. بر اساس داده‌های موجود در پژوهش پیش‌رو مشخص شد که اثر متغیر هزینه - دارایی بر نسبت مطالبات معوّق اثری قویاً منفی است و نشان می‌دهد با تقویت نظارت و نظام حقوقی بانک‌ها می‌توان نسبت وام‌های معوّق را شدیداً کاهش داد و این خود نشان‌دهندهٔ عدم شفافیت اطلاعات بین مشتری و بانک و فرارهای حقوقی مشتریان از پرداخت تسهیلات است.

۳. متغیر اندازهٔ بانک نشان‌دهندهٔ رابطهٔ اندازهٔ بانک با نسبت مطالبات معوّق بانک‌هاست

57. Hosen, Broni, and Uddin, "What Bank Specific and Macroeconomic Elements Influence Non-Performing Loans in Bangladesh? Evidence from Conventional and Islamic Banks."

58. Rajan and Dhal, "Non-Performing Loans and Terms of Credit of Public Sector Banks in India: An Empirical Assessment."

59. Dermine and De Carvalho, "Bank Loan Losses-given-Default: A Case Study."

60. Inefficiency

61. Hosen, Broni, and Uddin, "What Bank Specific and Macroeconomic Elements Influence Non-Performing Loans in Bangladesh? Evidence from Conventional and Islamic Banks."

که این رابطه می‌تواند اثر مثبت[۶۲] یا منفی[۶۳،۶۴] داشته باشد، بدین‌صورت که اگر بانک‌های بزرگ‌تر دارای تنوع تسهیلات اعطایی بیشتری نسبت به بانک‌های خرد باشند، ریسک نکول را در بازارهای مختلف پخش کرده‌اند و نسبت مطالبات معوّق کمتری نسبت به بانک‌های خرد خواهند داشت، اما اگر بانک‌های بزرگ به دلیل بزرگ بودن به دلالی رو بیاورند و به دلیل انضباط پایین بازارهای واردشده انتظار داشته باشند در صورت بروز مشکل مورد حمایت‌های بی‌چون‌وچرای دولت قرار گیرند، (چراکه مطابق و قانون نانوشته «خیلی بزرگ است برای شکست خوردن»[۶۵] دولت برای عدم ایجاد نارضایتی و شورش و... مجبور است از بانک حمایت کند.) در این صورت بانک‌ها به دلیل دلگرمی ایجادشده نوعی پشت‌گرمی و پوشش حفاظتی حاکمیتی در اطراف خود می‌بینند و دست به اقدامات پرریسک، مانند ورود به بنگاه‌داری و ورود به بازارهای پرریسک و بر هم زدن نظم اقتصادی جهت کسب سود می‌زنند. این کار علاوه بر آثار مخرب کلان اقتصادی، باعث افزایش نسبت مطالبات معوّق می‌شود، به‌خاطر این‌که تسهیلات‌گیرنده به دلیل عدم ثبات در اقتصاد و بر هم خوردن نظام اقتصادی، همچنین کم شدن درآمد حقیقی افراد و ناشی از ورود بانک‌ها به بنگاه‌داری و افزایش تورم و... است، توانایی بازپرداخت تسهیلات را ندارد. در این پژوهش نیز اثر مثبت به دست آمده است، اما سطح مقبولیت آن کم است و نمی‌توان با اطمینان زیاد به آن استناد کرد.

۴. متغیر رشد اقتصادی یکی از متغیرهای کلان اقتصادی تأثیرگذار بر نسبت تسهیلات معوّق بانک‌ها است. این متغیر از تقسیم تولید ناخالص داخلی واقعی بر کل جمعیت به دست می‌آید.[۶۶] با افزایش نسبت سرانهٔ رشد اقتصاد، انتظار می‌رود درآمد خانوارها افزایش پیدا کند، سپس نسبت مطالبات معوّق بانک‌ها به دلیل افزایش درآمد حقیقی خانوار، کاهش یابد، اما به دلیل سطح معناداری کمی که از این متغیر به‌دست‌آمده، نمی‌توان به آن استناد نمود.

62. Kumar et al., "Determinants of Non-Performing Loans in Banking Sector in Small Developing Island States: A Study of Fiji."

63. HU, Li, and CHIU, "Ownership and Nonperforming Loans: Evidence from Taiwan's Banks."

64. Salas and Saurina, "Credit Risk in Two Institutional Regimes: Spanish Commercial and Savings Banks."

65. Too big to fail.

66. Statia, "Growth of the Global Gross Domestic Product (GDP) 2028 | Statista."

۵. متغیر نرخ وام بانکی[۶۷] نرخ سود وام بانکی سالیانه را نشان می‌دهد و بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش، همان‌طور که بر اساس مطالعات قبلی انتظار می‌رفت،[۶۸] رابطهٔ مثبتی با نسبت مطالبات معوّق دارد، این رابطهٔ مثبت را می‌توان بدین شکل توضیح داد که با افزایش نرخ وام بانکی تأمین مالی بنگاه‌ها با استفاده از تسهیلات بانکی، دیگر به‌صرفه نخواهد بود و همچنین با افزایش نرخ وام بانکی و کاهش کارایی تسهیلات بانکی برای بنگاه‌ها برای تأمین مالی، ریسک نکول و نسبت مطالبات غیرجاری بانک‌ها افزایش می‌یابد. همچنین تحلیل دیگر درمورد نرخ‌های دستوری که در گذشته به آن اشاره شد نیز در ایران جاری است.

۶. متغیر بازده دارایی[۶۹] از طریق تقسیم سود خالص سالیانهٔ بانک بر میانگین کل دارایی بانک به دست می‌آید.[۷۰] بازده دارایی با توجه به سیاست‌های بانک آثار متفاوتی دارد. اثر متغیر بازده دارایی بر نسبت مطالبات معوّق می‌تواند مثبت یا منفی باشد، بدین‌صورت که اگر متغیر بازده دارایی بانک افزایش پیدا کند و بانک با توجه به نسبت سودآوری بالایی که دارد، وارد پروژه‌های کم سود یا پرریسک شود، نسبت مطالبات معوّق افزایش می‌یابد. از طرف دیگر اگر با افزایش بازده دارایی سیاست بانک ریسک گریزی باشد، با عدم ورود بانک به پروژه‌های پرریسک، نسبت مطالبات معوّق کاهش می‌یابد. با استفاده از داده‌های این پژوهش به این نتیجه رسیده‌ایم که بازده دارایی بانک با نسبت مطالبات معوّق بانکی نسبتی منفی است. می‌توان گفت که بانک‌های دارای بازده داراییِ بیشتر نسبت به بانک‌های دارای بازده داراییِ کمتر محتاط‌تر عمل می‌کنند و نسبت به بررسی کامل پروژه‌ها و مشتریان اهتمام بیشتری دارند. به همین دلیل ریسک نکول و نسبت مطالبات معوّق کمتری دارند.

۷. تورم، متغیرِ کلان اقتصادی دیگری است که بر نسبت مطالبات معوّق بانکی تأثیرگذار است. همان‌طور که مشخص است، با افزایش نرخ تورم در جامعه از یک سو مخارج خانوار افزایش یافته و از سوی دیگر، درآمد و سود خالص مشاغل نیز کاهش می‌یابد و این دو عامل با هم باعث افزایش ریسک نکول تسهیلات بانکی می‌شود که بیانگر رابطهٔ مثبت نرخ تورم

67. Bank Lend Rate

۶۸. صحت، شریعت‌پناهی و مسافری‌راد، «رابطهٔ بازده دارایی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ارزش‌افزودهٔ اقتصادی در صنعت بیمه».

69. Return on asset

70. Needles, Powers, and Crosson, Principles of Accounting.

با نسبت مطالبات معوّق بانکی است. این مطلب در این پژوهش نیز قویاً تأیید شده است.[۷۱] نرخ تورم سالانه می‌تواند بر نسبت مطالبات معوّق بانکی اثر مثبت یا منفی بگذارد.[۷۲] بر اساس مطالعات انجام‌گرفته در این پژوهش، همان‌طور که انتظار می‌رفت نرخ تورم سالانهٔ بالا در زمانی که درآمد چسبندگی دارد، باعث می‌شود که ارزش واقعی درآمد افراد کاهش یافته و همچنین مخارج آن‌ها افزایش یابد و پس‌انداز کمتری داشته باشند. در نتیجه، باعث می‌شود آن‌ها توانایی بازپرداخت اقساط را با توجه به افزایش مخارج و چسبندگی درآمدها نداشته باشند. پس نسبت معوقات بانکی با نرخ تورم رابطهٔ مثبتی دارد؛ یعنی هرچه نرخ تورم بالاتری داشته باشیم نسبت تسهیلات معوّق بانکی نیز افزایش می‌یابد.[۷۳]

۸. دو متغیر SahmAll و Sahm5 نیز به ترتیب نشان‌دهندهٔ نسبت سهام تمام سهام‌داران ذی‌نفع واحد دارای بیش از یک درصد سهام بانک به کل سهام بانک و نسبت سهام تمام سهام‌داران ذی‌نفع واحد دارای بیش از پنج درصد سهام بانک به کل سهام بانک است. شاید بتوان گفت تفاوت این پژوهش با سایر پژوهش‌های مشابه همین متغیر است. همان‌گونه که در فصل دوم بررسی کرده‌ایم، وجود سهام قابل‌توجه در دست ذی‌نفع واحد می‌تواند دارای آثار مثبت یا منفی باشد. بررسی انجام‌شده نشان داد در برخی کشورها، ازجمله کشورهای آسیای شرقی، مانند چین تجمیع سهام در دست فرد ذی‌نفع واحد باعث می‌شود سیاست‌های واحدی بر حاکمیت بانک اعمال شود و این سیاست‌ها دچار تغییرهای ناگهانی نشود از طرف دیگر با توجه به سهام‌داری کلان بنگاه‌ها به‌عنوان ذی‌نفع واحد در بانک‌ها نسبت به هم‌گروه‌های خود تخصصی عمل کرده و کمبود اطلاعات در آن زمینه را کاهش می‌دهد. در همین راستا نتایج به‌دست‌آمده از داده‌های پژوهش حال حاضر نشان می‌دهد که رابطهٔ نسبت سهام در دست ذی‌نفع واحد با نسبت مطالبات معوّق نسبتی منفی بوده؛ یعنی هرچه میزان سهام در دست ذی‌نفع واحد بیشتر باشد، به دلایلی که ذکر کردیم نسبت مطالبات معوّق بانکی کمتر می‌شود.

دلالت‌های سیاستی

در پایان لازم است برخی دلالت‌های سیاستی متناسب با نتایج به‌دست‌آمده پیشنهاد گردد تا این

71. Kwan and Eisenbeis, "Bank Risk, Capitalization, and Operating Efficiency."

72. Nkusu, Nonperforming Loans and Macrofinancial Vulnerabilities in Advanced Economies.

73. Farhan و دیگران، «Economic determinants of non-performing loans: Perception of Pakistani bankers.»

پژوهش در مقام اجرا نیز بتواند نقش‌آفرینی کند. در ابتدا، باید نهادهای مرتبط با سلامت مالی، مانند بانک مرکزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سایر نهادهای نظارت اقتصادی با همکاری یکدیگر بانک‌ها بر اساس معیارهای سلامت مالی رتبه‌بندی کنند، سپس با توجه به راهکارهای پیشنهادشده برای هریک از آن‌ها، با توجه به موقعیت و سابقهٔ مالی‌شان تصمیم‌گیری شود.

حل‌وفصل بانک‌های ناسالم: بر اساس خروجی پژوهش، یافته‌ایم که ناکارایی بانک و بازده دارایی آن با میزان مطالبات معوّق آن بانک رابطهٔ منفی دارد، پس چنانچه بانکی ناسالم کشف شود، میزان کارایی کمی خواهد داشت و از این رو میزان هزینه به دارایی بانک کاهش خواهد یافت. از طرف دیگر بازده دارایی بانک نیز در بانک‌های ناسالم پایین است، پس این دو مورد باعث افزایش نسبت مطالبات معوّق بانکی می‌شود. همچنین بانک‌های ناسالم با اضافه‌برداشت از بانک مرکزی باعث آثار نامطلوب تورمی و... می‌شوند پس باید بانک‌ها را بر اساس اجرای برنامهٔ دقیق ارزیابی کیفیت دارایی[۷۴] بررسی کرد. سپس بانک‌ها در سه طبقهٔ سالم، در معرض ریسک و ناسالم طبقه‌بندی نمود. سپس بر اساس شرایط هر طبقه و اطلاعات کامل از وضعیت بانک، به حل‌وفصل مشکلات بانک یا روش‌های دیگر مانند گزیر[۷۵] پرداخت. همچنین باید تعیین تکلیف گردد تا تقبل زیان ناشی از ناترازی و جبران آثار نامطلوب کلان این حل‌وفصل بر عهده چه کسی یا چه نهادی (سهام‌داران، سپرده‌گذاران، دولت) است.

واگذاری املاک، مولّدسازی دارایی‌ها و مدیریت بهینهٔ سرمایه‌گذاری: همان‌طور که در بررسی آثار نسبت سرمایهٔ بانکی با نسبت مطالبات معوّق بانکی مشخص شد، بانک‌های با سرمایهٔ بانکیِ بیشتر نسبتاً مطالبات معوّق کمتری دارند. شاید بتوان گفت به دلیل نظارت بهتر و مدیریت بهینه‌تر سرمایه‌گذاری نسبت به بانک‌های با سرمایهٔ کمتر است. پس این مهم نشانگر آن است که باید دارایی‌های بانک مولّدسازی شوند و املاک و دارایی‌های مازاد نزد بانک‌ها واگذاری شوند تا وارد چرخهٔ اقتصاد گردند.

پیشگیری از ایجاد و تسهیل در وصول مطالبات غیرجاری بانکی: برای پیشگیری از ایجاد

74. AQR

۷۵. عیسائی تفرشی، محمد و شیروانی، خدیجه، «بررسی فرآیند حل و فصل (گزیر) در برخورد با بانک متوقف در حقوق آمریکا و امکان سنجی آن در حقوق ایران»، پژوهش‌های حقوق تطبیقی (مدرس علوم انسانی)، ۲۴، شمارهٔ ۲، ۱۳۹۹.

مطالبات می‌توان به راهکارهایی نظیر ایجاد سامانهٔ ثبت وثایق، ایجاد سامانهٔ یکپارچهٔ ملی تسهیلات بانکی جهت اطلاع‌رسانی و درخواست تسهیلات، نظارت دقیق بانک‌های عامل بر چگونگی مصرف تسهیلات و... اشاره کرد. جهت تسهیل در وصول مطالبات نیز می‌توان به ایجاد شعب ویژهٔ بررسی مطالبات بانکی در شهرهای بزرگ، مثل تهران و مشهد و...، همچنین اعطای اختیارات به هیئت‌مدیره در جهت وصول مطالبات اشاره کرد.

تسویهٔ بدهی دولت به بانک‌ها: بر اساس مطالعهٔ پیش‌رو بازده دارایی بانک آثار عکسی با میزان مطالبات معوّق بانکی دارد. از طرف دیگر، بدهی دولت به بانک در ردهٔ مطالبات معوّق گنجانده نمی‌شود. اگر دولت در پرداخت بدهی‌های خود کوتاهی کند، همان آثار نکول سایر اشخاص به بانک را دارد. تعیین تکلیف بدهی دولت به برخی بانک‌ها باعث شده است تا بعضی بانک‌های خصوصی با مشکلاتی مواجه شوند. آثار نامطلوب این مشکلات بر اقتصاد کلان نیز بر کسی پوشیده نیست. اگرچه مطالبات دولت به بانک‌ها با ریسک نکول مواجه نیست، عدم شفاف‌سازی و تسویهٔ آن، بانک‌ها را با چالش دارایی‌های منجمد و موهومی مواجه می‌کند.

اصلاح نرخ کارمزد خدمات بانکی و نرخ تسهیلات بانکی: با توجه به آثار نامطلوب افزایش نرخ تسهیلات سالانه که در این پژوهش نیز با توجه به داده‌های موجود این آثار مشخص گردید، توصیه می‌شود بانک‌ها منابع درآمدی خود را از مابه‌التفاوت نرخ سود سپرده و نرخ سود تسهیلات به‌سوی درآمدزایی از طریق کارمزد خدمات بانکی سوق دهند. همچنین توصیه می‌گردد در راستای این مهم، دولت نرخ تسهیلات سالانه را در سطح مقبولی قرار دهد و از تغییر ناگهانی آن با توجه به آثار مخرب تغییر نرخ وام سالانه خودداری کند؛ در عوض با متناسب‌سازی نرخ کارمزد خدمات بانکی نسبت به تشویق بانک‌ها به درآمدزایی از این طریق اقدام کند.

مدیریت تسهیلات کلان: در راستای عدالت اجتماعی و اقتصادی و همچنین تنوع‌بخشی به دارایی‌های بانک و مدیریت و نظارت بر اعطای تسهیلات بانکی، توصیه می‌شود سامانهٔ یکپارچهٔ ملی تسهیلات بانکی ایجاد گردد تا از اعطای تسهیلات سفارشی به برخی افراد و نهادها جلوگیری شود. همچنین اطلاع‌رسانی‌های مربوط به انواع تسهیلات و نوع وثایق مورد

نیاز به تمام عموم مردم برسد. همچنین افراد بدحساب و دارای رتبهٔ اعتباری پایین مشخص گردند و از اعطای تسهیلات و خدمات بانکی به این‌گونه افراد جلوگیری شود.

افزایش سرمایهٔ بانک‌ها و بهبود نسبت کفایت سرمایهٔ بانکی: همان‌گونه که از نتایج پژوهش به دست آمد، نسبت سرمایه به دارایی بانکی با نسبت مطالبات معوّق بانکی رابطهٔ منفی و معکوس دارد؛ یعنی با افزایش نسبت سرمایهٔ بانکی، نسبت مطالبات معوّق بانکی کاهش می‌یابد، پس شایسته است طبق توصیه‌های جدید کارگروه بال،[۷۶] بانک‌ها ملزم به نگهداری بخشی از سرمایهٔ خود به‌عنوان ذخیرهٔ احتیاطی به‌منظور پوشش ریسک و زیان‌های احتمالی و افزایش کفایت سرمایهٔ بانکی گردند.

سیاست‌گذاری مناسب در ارتباط با نرخ سود تسهیلات: در راستای ثبات نظام اقتصادی لازم است تعیین نرخ تسهیلات بانکی ثبات مشخصی داشته باشد و از تغییرات سالانه پرهیز گردد، زیرا همان‌طور که از نتایج پژوهش برمی‌آید، آثار نامطلوبی بر نظام اقتصادی و اقتصاد خرد کشور دارد.

تداوم واگذاری بنگاه‌ها و عدم سرمایه‌گذاری جدید در بنگاه‌های غیربانکی (مدیریتی): گاهی در بین گزارش‌ها، ورود بانک‌های خصوصی به بازارهای مختلف شنیده می‌شود. حتی در مصاحبه‌های ریاست بانک مرکزی[۷۷] و وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی[۷۸] نیز این مهم را می‌توان یافت. به همین منظور در راستای افزایش سرمایهٔ بانکی و کفایت سرمایهٔ بانکی، توصیه می‌شود دارایی‌های بانک‌ها بررسی گردد و دارایی‌های موهومی یا به‌اصطلاح منجمدشده از حالت جمود خارج گردد و وارد چرخهٔ اقتصادی شود.

استقرار واقعی حاکمیت شرکتی: حاکمیت شرکتی مکانیزمی است که به وسیلهٔ آن، شرکت‌های تجاری و مجموعه‌های اقتصادی نظیر بانک‌های خصوصی، بیمه‌ها و شرکت‌هایی سهامی اداره و کنترل می‌شوند.[۷۹] با افزایش نظارت بر عملکرد بانک‌ها، ازجمله نظارت بر اجرای درست و صحیح حاکمیت شرکتی، نسبت مطالبات معوّق کاهش می‌یابد. بسیاری از بانک‌های

76. Basel Committee on Banking Supervision OR BCBS

۷۷. خبرگزاری تابناک، «تصمیمات بانک مرکزی علیه بنگاه‌داری بانک‌ها»، خبری، تابناک، (بی‌نا، ۹ مهر ۱۴۰۲) (رسالهٔ خبری).

۷۸. خبرگزاری دانشجو، «توضیحات وزیر اقتصاد درباره بنگاه داری بانک‌ها»، خبری، خبرگزاری دانشجو، (بی‌نا، بی‌تا) (رسالهٔ خبری).

۷۹. باباجانی جعفر و عبدی مجید، «رابطه حاکمیت شرکتی و سود مشمول مالیات شرکت ها»، پژوهش‌های حسابداری مالی، ۲، شمارهٔ ۳، ۱۳۸۹.

خصوصی در اختیار ذی‌نفعان واحد قرار دارند که خود نشانه‌ای از آثار مثبت و منفی بسیاری است. توصیه می‌شود دستگاه‌های نظارتی نظارت دقیقی را بر نحوهٔ اجرای حاکمیت شرکتی اعم از مدیریت حرفه‌ای، شایسته‌گزینی و مدیریت ریسک در بانک‌ها داشته باشند تا شاهد آثار نامطلوب اقتصادی در نظام بانکداری و اقتصادی نباشیم.

ایجاد سامانهٔ متمرکز برای تسهیلات بانک‌ها: نظام بانکداری متمرکز[80] به‌گونه‌ای از بانکداری گفته می‌شود که در آن کلیهٔ اطلاعات و تعاملات مالی در شبکهٔ بانکی موردنظر، در یک واحد اطلاعات مرکزی (Core) نگهداری و ثبت می‌شود. علاوه بر متمرکزسازی نظام‌های بانکی، باید سامانهٔ متمرکز ملی تسهیلات نیز راه‌اندازی شود تا اولاً اطلاع‌رسانی انواع تسهیلات بانکی و شرایط هریک تسهیل گردد و ثانیاً افراد دارای معوقات بانکی و اصطلاحاً بدحساب نیز در نظام یکپارچه شناسایی شوند تا در سایر بانک‌ها از ارائهٔ تسهیلات محروم گردند و ریسک نکول تسهیلات بانک‌ها با عدم ارائهٔ خدمات به این افراد کاهش یابد.

استقرار و عملیاتی نمودن نظام اعتبارسنجی مشتریان: افزایش نظارت بر اعطای تسهیلات از طریق اعتبارسنجی مناسب و صحیح مشتریان می‌تواند ریسک نکول بانک‌ها را کاهش دهد از طرف دیگر رعایت و الزام بانک‌ها به رعایت قواعد و قوانین محرومیت مشتریان با ریسک اعتباری بالا می‌تواند از افزایش مطالبات معوّق بانکی جلوگیری کند.

اصلاح ساختار بانکداری بنگاه‌ها و نهادها: در مادهٔ ۵ قانون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، حداکثر میزان سهام قابل تملک برای سرمایه‌گذار حقوقی به میزان ۱۰ درصد تعیین شده بود که توسط قانون‌گذار محترم مورد اصلاح قرار گرفت و سقف آن به ۱۰ درصد، ۱۰ درصد تا ۲۰ درصد و ۲۰ درصد تا ۳۳ درصد افزایش یافت. تملک سهام بیش از سقف‌های مذکور یا بدون اخذ مجوز از بانک مرکزی تخلف محسوب می‌گردد. بهتر است در اصلاحیه این قانون بازنگری گردد یا نظارت صحیحی بر عملکرد بانک‌ها اعمال گردد.

کنترل تورم: یافتیم که رابطهٔ تورم و نسبت مطالبات معوّق بر اساس پژوهش انجام شده رابطهٔ مثبت و دارای سطح معناداری مناسبی است. از این رو هرچه تورم افزایش یابد نسبت مطالبات معوّق بانکی نیز افزایش خواهد یافت؛ از این رو دولت باید برای برقراری ثبات متغیرهای اقتصاد کلان نظیر تورم بکوشد. در همین راستا توصیه می‌شود اقداماتی که در کوتاه‌مدت بر کنترل تورم

80. Core Banking

تأثیر دارد؛ مانند حداقل‌سازی نوسانات نرخ ارز، حکمرانی ریال و تقویت سیاست‌گذاری پولی توسط بانک مرکزی انجام شود و همچنین اقدامات با دامنه اثرگذاری بلندمدت مانند کنترل کمیّت و نظارت بر کیفیت نقدینگی، اصلاح نظام بانکی و گزیر بانک‌های ناسالم، اصلاح ساختار بودجه و بهبود تراز عملیاتی، عدم استفاده از استراتژی قیمت‌گذاری برای مهار تورم، اصلاح ناترازی صندوق‌های بازنشستگی، کاهش حجم نقدینگی موجود و تغییر لنگر اسمی می‌توان نام برد.

فهرست منابع

۱.فرهان، محمد و دیگران. (۲۰۱۲). «Economic determinants of non-performing loans: Perception of Pakistani bankers». ***European journal of business and management***، ۴(۱۹)، ۸۷-۹۹.

۲.Gold & Colb. (۱۳۸۴ش). **فرهنگ علوم اجتماعی**. ترجمهٔ محمدجواد زاهدی. تهران: نشر مازیار.

۳.اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (بی‌تا). «**بانک اطلاعات سری‌های زمانی اقتصادی**». [دسترسی ۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۲ش]. از: www.tsd.cbi.ir.

۴.باباجانی، جعفر؛ عبدی، مجید. (۱۳۸۹ش). «رابطهٔ حاکمیت شرکتی و سود مشمول مالیات شرکت‌ها». **پژوهش‌های حسابداری مالی**، ۲(۳). از: https://www.sid.ir/paper/155082/fa#downloadbottom

۵.بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۸۵ش). «بخشنامهٔ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به شمارهٔ مب/۲۸۲۳». تهران: **پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران**.

۶.بختیار و دیگران. (۲۰۲۱). «تحلیل مطالبات غیرجاری بانک‌ها با رویکرد اقتصاد منطقه‌ای؛ روش داده‌های پانل نامتوازن». **فصلنامهٔ پژوهش‌های پولی-بانکی**، ۱۴(۴۸)، ۲۵۳-۹۰.

۷.بهادری جهرمی، علی. (۱۴۰۲ش). «سخنگوی دولت: خلق پول بی‌رویه برخی بانک‌های خصوصی از علل تورم است». **خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران**. از: https://irna.ir/xjMxJH.

۸.کردبچه، حمید؛ راغفر، حسین؛ سرگزی، نسرین. (۱۳۹۶ش). «اثر مطالبات غیرجاری بر عملکرد مالی بانک‌ها در نظام بانکی ایران». **سیاست‌گذاری پیشرفت اقتصادی**، سال پنجم، ۱۰۷-۲۸.

۹.خانی، حمیدرضا دیده. (۱۳۹۵ش). «تفاوت نقش مطالبات غیرجاری بر عملکرد بانک‌ها به تفکیک خصوصی و دولتی» (رسالهٔ کارشناسی ارشد). بی‌جا: [ناشر/دانشگاه نامشخص].

۱۰.خبرگزاری تابناک. (۱۴۰۲ش). «تصمیمات بانک مرکزی علیه بنگاه‌داری بانک‌ها». **تابناک**. از: https://www.tabnak.ir/fa/news/1196104/تصمیمات-بانک-مرکزی-علیه-بنگاه‌داری-بانک‌ها

۱۱.خبرگزاری دانشجو. (بی‌تا). «توضیحات وزیر اقتصاد دربارهٔ بنگاه‌داری بانک‌ها». [دسترسی ۷ آبان ۱۴۰۲ش]. از: https://snn.ir/004dK4.

۱۲.سازمان بورس و اوراق بهادار. (بی‌تا). «سامانهٔ جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال)». [دسترسی ۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۲ش]. از: www.codal.ir.

۱۳.علوی، سید محمود؛ صابریان رنجبر، سوده. (۱۳۸۹ش). «تحلیلی بر رویکرد ترازنامه‌ای (بنگاه بانک) در ایجاد مطالبات غیرجاری بانک‌ها». **پژوهش‌های پولی - بانکی**، سال دوم(۳)، ۱۱۵.

۱۴.شاهرضا و دیگران. (۲۰۲۲). «رتبه‌بندی عوامل حسابداری و محیطی مؤثر بر سودآوری بانک‌های تجاری». **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی**، ۱۴(۵۶)، ۸۹-۱۱۴.

۱۵.شرکت مدیریت فناوری بورس تهران. (بی‌تا). «وب‌سایت رسمی». [دسترسی ۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۲ش]. از: www.tsetmc.com.

۱۶.شعبانی، احمد؛ جلالی، عبدالحسین. (بی‌تا). «دلایل گسترش مطالبات معوّق در نظام بانکی ایران

و بیان راهکارهایی برای اصلاح آن». [محل نشر نامشخص: ناشر نامشخص].
۱۷.صحت، سعید؛ شریعت‌پناهی، مجید؛ مسافری‌راد، فراز. (۱۳۹۰ش). «رابطهٔ بازده دارایی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ارزش‌افزودهٔ اقتصادی در صنعت بیمه». **مطالعات تجربی حسابداری مالی**، ۳۲(۹)، ۱۲۱-۴۰. از: https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/971557.
۱۸.عیسائی تفرشی، محمد؛ شیروانی، خدیجه. (۱۳۹۹ش). «بررسی فرایند حل‌وفصل (گزیر) در برخورد با بانک متوقف در حقوق آمریکا و امکان‌سنجی آن در حقوق ایران». **پژوهش‌های حقوق تطبیقی** (مدرس علوم انسانی)، ۲۴(۲). از: https://www.sid.ir/paper/415552/fa.
۱۹.مداح، پرنیان؛ ندا. (۲۰۲۰). «نقش فساد اقتصادی در افزایش مطالبات معوّق بانکی». **مدل‌سازی اقتصادسنجی**، ۵(۳)، ۱۲۱-۳۹.
۲۰.مرکز آمار ایران. (۱۴۰۲ش). **سالنامهٔ ملی تعاریف و مفاهیم آماری**. [محل نشر نامشخص: ناشر نامشخص].
21.Abid, Lobna; Ouertani, Med Nejib; Zouari-Ghorbel, Sonia. (2014). «Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Household's Non-Performing Loans in Tunisia: A Dynamic Panel Data». ***Procedia Economics and Finance***, 13, 58-68.
22.Bonini, Stefano; Taatian, Ali. (2021). «Dual Holding and Bank Risk». Available at SSRN 3815293.
23.Dermine, Jean; Neto De Carvalho, C. (2006). «Bank Loan Losses-given-Default: A Case Study». ***Journal of Banking & Financ***e, 30(4) 1219-43.
24.Fofack, Hippolyte; Fofack, Hippolyte L. (2005). ***Nonperforming Loans in Sub-Saharan Africa: Causal Analysis and Macroeconomic Implications***. Vol. 3769. World Bank Publications.
25.Growe, Glenn et al. (2014). «The Profitability and Performance Measurement of US Regional Banks Using the Predictive Focus of the 'Fundamental Analysis Research.'», ***Advances in Management Accountin***g,189-237. Emerald Group Publishing Limited.
26.haind. (n.d.). «Định Nghĩa Khoản Vay Không Hiệu Quả NPL». What is NPL?.
27.Hosen, Mosharrof; Broni, Mohammed Yaw; Uddin, Mohammad Nazim. (2020). «What Bank Specific and Macroeconomic Elements Influence Non-Performing Loans in Bangladesh? Evidence from Conventional and Islamic Banks». ***Green Finance***,2(2), 212-26.
28.HU, JIN-LI; Li, Yang; CHIU, YUNG-HO. (2004). «Ownership and Nonperforming Loans: Evidence from Taiwan's Banks». ***The Developing Economies***, 42(3), 405-20.
29.Jiang, Wei; Li, Kai; Shao, Pei. (2010). «When Shareholders Are Creditors: Effects of the Simultaneous Holding of Equity and Debt by Non-Commercial Banking Institutions». The

Review of Financial Studies, 23(10), 3595-3637. doi:10.1093/rfs/hhq056.

30.Keeton, William R. (1999). «Does Faster Loan Growth Lead to Higher Loan Losses?». ***Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City***, 84(2), 57.

31.Khemraj, Tarron; Pasha, Sukrishnalall. (2009). «The Determinants of Non-Performing Loans: An Econometric Case Study of Guyana». [محل نشر نامشخص: ناشر نامشخص].

32.Kjosevski, Jordan; Petkovski, Mihail; Naumovska, Elena. (2019). «Bank-Specific and Macroeconomic Determinants of Non-Performing Loans in the Republic of Macedonia: Comparative Analysis of Enterprise and Household NPLs». ***Economic Research-Ekonomska Istraživanja***, 32(1), 1185-1203.

33.Klein, Nir. (2013). Non-Performing Loans in CESEE: Determinants and Impact on Macroeconomic Performance. ***International Monetary Fund***.

34.Kumar, Ronald Ravinesh et al. (2018). «Determinants of Non-Performing Loans in Banking Sector in Small Developing Island States: A Study of Fiji». ***Accounting Research Journal***.

35.Kwan, Simon; Eisenbeis, Robert A. (1997). «Bank Risk, Capitalization, and Operating Efficiency». ***Journal of Financial Services Research***, 12(2-3) 117-31.

36.Lee, Yok Yong (2020). «Non-Performing Loans in European Union: Country Governance Dimensions». ***Journal of Financial Economic Policy***, 12(2) 209-26.

37.Louzis, Dimitrios P; Vouldis, Angelos T; Metaxas, Vasilios L. (2012). «Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios». ***Journal of Banking & Finance***, 36(4), 1012-27.

38.Luo, Wei; Zhang, Yi; Zhu, Ning. (2011). «Bank Ownership and Executive Perquisites: New Evidence from an Emerging Market». Corporate Finance and Governance in Emerging Markets, 17(2) 352-70. doi:10.1016/j.jcorpfin.2010.09.010.

39.Macit, Fatih. (2012). «Bank Specific and Macroeconomic Determinants of Profitability: Evidence from Participation Banks in Turkey». ***Economics Bulletin***, 32(1), 586-95.

40.Makri, Vasiliki; Tsagkanos, Athanasios; Bellas, Athanasios. (2014). «Determinants of Non-Performing Loans: The Case of Eurozone». ***Panoeconomicus***, 61(2), 193-206.

41.Mohaddes, Kamiar; Raissi, Mehdi; Weber, Anke. (2017). «Can Italy Grow out of Its NPL Overhang? A Panel Threshold Analysis». ***Economics Letters***, 159, 185-89.

42.Needles, Belverd E; Powers, Marian; Crosson, Suzan V. (2011). ***Principles of Accounting***. 10. Boston, MA: Houghton Mifflin Co.

43.Nkusu, Ms Mwanza. (2011). Nonperforming Loans and Macrofinancial Vulnerabilities in Advanced Economies. ***International Monetary Fund***.

44.Podpiera, Jiří; Weill, Laurent. (2008). «Bad Luck or Bad Management? Emerging Banking Market Experience». ***Journal of Financial Stability***, 4(2) 135-48.

45.Rajan, Rajiv; Dhal, Sarat C. (2003). «Non-Performing Loans and Terms of Credit of Public Sector Banks in India: An Empirical Assessment». ***Reserve Bank of India Occasional Papers***, 24(3) 81-121.

46.Salas, Vicente; Saurina, Jesus. (2002). «Credit Risk in Two Institutional Regimes: Spanish Commercial and Savings Banks». ***Journal of Financial Services Research***, 22(3) 203.

47.Statia. (2023). «Growth of the Global Gross Domestic Product (GDP) 2028 | Statista». https://www.statista.com/statistics/273951/growth-of-the-global-gross-domestic-product-gdp/.

48.The Editors of Encyclopaedia Britannica. (n.d.). «Inflation». ***Encyclopaedia Britannica***. https://www.britannica.com/money/topic/inflation-economics.

49.Wang, Hongjian et al. (2020). «How Does Bank Ownership Affect Firm Investment? Evidence from China». ***Journal of Banking & Finance***, 113, 105741. doi:10.1016/j.jbankfin.2020.105741.